

Mélyen tisztelt Elnök Elvtárs !
Kedves Elvtársak !

Mindenekelőtt szeretnék őszinte köszönetet mondani lengyel házigazdáinknak találkoznánk kiváló munkafeltételeinek megteremtéséért és a meleg, baráti gondoskodásért, amelyben bennünket részesítenek.

Az európai biztonságról és együttműködésről tárgyalt bécsi találkozó a korábbinál kedvezőbb nemzetközi körülmények között folyik. A világpolitika fejlődése ugyanis felgyorsult, áthatja azt a Szovjetunió külpolitikájának számtalan fontos kezdeményezéséből kiinduló új gondolkodásmód kialakulása Keleten és Nyugaton egyaránt.

A Szovjetunió magatartását az jellemzi - és ez a leglényegesebb -, hogy a világ dolgainak újszerű elvi megközelítése együtt jár gyakorlati lépésekkel. Ezek mindenben figyelembe veszik a másik fél biztonságát és érdekeit, a javaslatok célja az, hogy kompromisszumokkal érjenek el eredményt. Mindez még nem hozott alapvető változást az amerikai politikában, de vannak biztató jelek, mutatják, hogy növekedett azok száma, akik keresik a feszültség csökkentésének módozatait a Szovjetunióval.

A Szovjetunió külpolitikai törekvéseit teljes mértékben támogatjuk, mindent szeretnénk megtenni azok sikere érdekében. Az atomkorszak olyan elvi és gyakorlati megközelítést kíván a világpolitikában, amely túllép az eddigi tételen, módosítja a korábbi külpolitikai magatartást.

Ha ez így van, akkor vizsgálnunk kell, hogy Bécsben miképp érvényesülnek és hogyan érvényesülhetnek az előbbi alapokon nyugvó elveink, gyakorlatunk. Mai megbeszélésünkön csak egy-két kérdést említenék, amelynek fontosságot tulajdonítok.

A legnagyobb akadályok egyike az, hogy az elmúlt évtizedek során a két világrendszer között igen nagy bizalmatlanság alakult ki, az államközi kapcsolatokban jelen vannak előítéletek, sémák, sztereotípiák. Ennek terheit érzi az európai biztonsági és együttműködési folyamat története is. Ez alól Bécs sem kivétel. Ilyen helyzetben a legfontosabb politikai tétel az, hogy a szocialista országoknak érdekében áll a bécsi EBRÉ találkozó eredményes befejezése. Jótékony hatása lenne az európai helyzet alakulására, kedvezően befolyásolná a kelet-nyugati kapcsolatok továbbfejlődését.

Építve a helsinki Záróokmány és a madridi záródokumentum ajánlásaira, tartalmas és kiegyensúlyozott okmány elfogadására kell törekednünk. Új ajánlásokkal és hatékonyabb végrehajtással kell új politikai hangsúlyokat teremtenünk. Figyelembe kell vennünk a végrehajtás eredményeit és hiányosságait. Másoknál éppúgy, mint magunknál

Újabb lépésekre, újszerű javaslatokra van szükség, amelyek számolnak a szocialista országok belpolitikai lehetőségivel és belső intézkedéseken, valamint a két- és többoldalú megvalósításon keresztül kialakított nemzetközi kapcsolatokra törekszenek.

El kell érünk, hogy a világpolitikai helyzetet jellemző szocialista offenzíva minden téren érzékelhetővé váljon Bécsben is.

A közepes hatótávolságú nukleáris rakéták európai felszámolásáról kötendő egyezmény, ennek nyomán egy szovjet-amerikai csúcstalálkozó lehetősége, általában az elmúlt időszakban tett átfogó szovjet és szocialista kezdeményezések, az országainkban végbe-
menő átalakítási, demokratizálódási folyamatok jelenthetik a bécsi találkozó sikeres befejezésének legszilárdabb alapját. Annál is inkább, mivel nemzetközi téren magatartásunk még a NATO országok álláspontját is árnyaltabbá tette. Az európai hagyományos leszerelés kérdéseiről folytatandó tárgyalásokkal kapcsolatban kidolgozott formula, amely felismeri, hogy e tárgyalások az európai folyamathoz kötődnek, kifejezi ezzel az együttműködés fejlesztése iránti általános készséget. Az a tény, ha óvatoskodva is, de nyugati részről elismerték a berlini PTT dokumentumaiban kifejezett szándékot az együttműködésre, elismerik a kompromisszumos készségre mutató elemeket, alapot ad a további előrehaladásra. A reykjavíki közlemény ellentmondásos megfogalmazásai, a korábbi NATO egyoldalú álláspontok megerősítése természetesen mutatja, hogy még hosszú és nehézségekkel teli az út. A bécsi találkozó munkáját szintén nehezíti a nyugat-európai országok politikájának, magatartásának ellentmondásos, következetlen jellege. Összességében mégis elmondható: megvan a reális alap, az esély a megállapodásra Bécsben.

A jelenlegi helyzetben a legfontosabb teendő a kölcsönösen elfogadható záródokumentum-elemek kiválogatása és

ötvezése. Bár ez a nehéz feladat hagyományosan az N+N országokat terheli, a szocialista országoknak a maguk részéről elő kell segíteniük ezt a folyamatot. A munka jelenlegi szakaszában nem a másik két országcsoport számára a mai helyzetben elfogadhatatlan javaslatok előtérbe állítására van szükség, hanem azon kezdeményezéseink hangsúlyozására, amelyek széleskörű támogatás élveznek, illetve amelyeknek szívós munkával egyre több ország nyerhető meg. A másik két országcsoport javaslataiból ki kell választanunk a számunkra értékes és elfogadható elemeket. Különösen fontosak a különböző országcsoportokhoz tartozó küldöttségek részéről támogatott kezdeményezések. Ezek képezhetik a záródokumentum legkézenfekvőbb, legelőször kirajzolódó tartalmát.

Ma már általános vélemény, hogy július 31-ig a találkozót nem lehet eredményesen befejezni. Még ebben az évben azonban erre kellene törekednünk. Tanulmányozni kell ennek érdekében a nyugati taktikát, a kompromisszumos készséget. Mi úgy érzékeljük, a tőkés országok többsége olyan záródokumentumot szeretne, amely inkább tömör, mint terjedelmes, nem ismétli a helsinki Záróokmányban és a madridi záródokumentumban rögzített elvi, általános megállapításokat. Olyan gyakorlati lépésekre, intézkedésekre törekszenek, amelyek a helsinki ajánlások és kötelezettségek végrehajtását segítik elő. Ennek lényegével szerintünk egyetérthetünk, számunkra is az fontos, hogy a helsinki folyamat gyakorlattá alakuljon.

Úgy gondoljuk, konkrét megállapodásokra és nem csupán a már korábban rögzített általános és elfogadott elvek ismétlésére kellene törekednünk. Ehhez jó alapot adnak a beterjesztett

javaslatok. Számos elem felhasználható az N+N országok, de még a NATO országok javaslataiból is.

Javasoljuk, hogy a katonai biztonság kérdéseiben, a bizalomerősítő intézkedések tárgyalási mandátumát a stockholmi tárgyalások eredményeire alapozva, a madridi mandátumban foglalt kompromisszumokat a jelenlegi körülményekre alkalmazva dolgozzuk ki.

A hagyományos leszerelés kérdésében kialakított eddigi taktikánk helyesnek bizonyult. Az EBEÉ folyamatban újszerű és eredményekre jogosító a 23 résztvevő állam tanácskozássorozata. A NATO reykjavíki formulája megkönnyíti a leszerelési mandátum kidolgozását azoknak az elemeknek az alapján, amelyeket nemrég terjesztettek elő a Varsói Szerződés küldöttségei. Természetes, a beterjesztett javaslatot tovább kell fejlesztenünk, variánsokat kidolgoznunk, elemeit pontosítanunk és meghatározni, melyek hagyhatók el a megegyezés érdekében. Arra kell törekednünk, hogy a bizalom-erősítő intézkedések tárgyalása a 35 ország részvételével, a leszerelési kérdések tárgyalása pedig a 23 ország részvételével párhuzamosan, egymáshoz megfelelően kapcsolódva folyjon. A NATO által használt "autonómia" kifejezés eredendően nem ellentétes elképzelésünkkel, az az EBEÉ-hez való minél szorosabb kapcsolódást és ne a leválasztást kell hogy jelentse. Az eddigieknél jobban kell mozgósítanunk az N+N országokat, hogy tessenek többet bevonásuk konkrét feltételei, a hagyományos leszerelési tárgyalások és az EBEÉ folyamat kapcsolódási formái kialakításának érdekében. A tárgyalási mandátum kidolgozásakor arra a NATO véleményre is alapoznunk kell, amely elismeri, a bizalom-erősítési intézkedések és a hagyományos leszerelés

témaköre között vannak bizonyos tartalmi összefüggések, azonos elemek, például az ellenőrzés, adatszere. Gondosan meg kell vizsgálnunk a harcászati nukleáris eszközök kérdését, e célból egy esetleges külön fórum létrehozását. Tovább kell gondolkodnunk azon, hogy a légierővel kapcsolatos ellentéteket hogyan oldhatjuk meg.

Ami a tíz alapelvet illeti: a Reykjavíki közleményből kitűnik, hogy nyugati részről továbbra is a hetediket helyezik a központba. Ugyanakkor látszik, hogy a nyugati országok nem térhetnek ki a tíz elv kiegyensúlyozott kezelése elől.

Az európai politikai területi realitásokat megerősítő elvek mellett a szocialista országoknak hangsúlyozniuk kell az összes többi elv, köztük az emberi jogokkal foglalkozó fontosságát. Saját tárgyalási pozícióinkat rontanánk, ha hat elvben vagy hat és fél elvben gondolkodnánk.

Lassan, de fokozatosan magunk mögött hagyjuk azt az elavult álláspontot, hogy bármilyen észrevétel, kritikai megnyilvánulás esetén automatikusan a be nem avatkozásra hivatkozunk. El kell tudnunk választani a jogos, sok esetben jóindulatú észrevételeket, az eltérő gondolkozásból fakadó megközelítéseket a beavatkozási akcióktól, konfrontációs törekvésektől.

Tovább kell dolgoznunk egy európai Gazdasági Fórum elfogadható mandátumán. A műszaki-tudományos együttműködés megfelelő továbbgondozását tenné lehetővé egy külön szakértői találkozó megrendezése.

El kell döntenünk, milyen mértékben és irányokban fogadhatóak el a nyugati emberi jogi és humanitárius javaslatok. Válaszunk Bécs sikerét befolyásolja. Ami a nyugati elgondolások lényegét, különösen az emberi dimenzióval kapcsolatos törekvéseket illeti, úgy tűnik, nem lesz más téren sem eredmény anélkül, hogy e vonatkozásban ne szülessenek újabb konkrét, gyakorlati lépések, kölcsönös kötelezettségvállalások. Ezek nem összeegyeztethetetlenek a szocialista társadalmi rend érdekeivel, törekvéseivel.

Szerintünk nem lehet akadálya annak, hogy a záródokumentum alapján lépéseket irányozzunk elő az emberek közötti kapcsolatok könnyítése, az információcsere szabadabbá, kiegyensúlyozottabbá válása, a vallásgyakorlás biztosítása és a rádiózavarás megszüntetése kapcsán. Hasznos lehet az információs témával foglalkozó szakértői találkozó megrendezése. Jónak tartjuk, támogatjuk azt a koncepciót, amelyet a szovjet elvtársak ismertettek felszólalásukban a moszkvai humanitárius konferencia napirendjére vonatkozóan. A szovjet javaslat megvalósítása érdekében figyelemmel kell lennünk az emberi dimenzióval összefüggő ellenőrzésre vonatkozó javaslatra, megvizsgálni egy együttműködési mechanizmus létrehozásának lehetőségét.

Az oktatás, illetve a kulturális együttműködés kérdéseiben is eredményes és érdemi együttműködésre törekszünk.

A bécsi találkozó politikai jelentőségét és eredményességét nagymértékben fokozná, ha sor kerülne az EBEÉ résztvevő államok külügyminisztereinek találkozójára, amely az európai biztonság és együttműködés valamennyi kérdésének megoldását lenne hivatott elősegíteni.

Köszönöm figyelmüket.